

гія, механізми, інструментарій [монографія] / О.О. Красноруцький. — Харків: «Апостроф», 2012. — 300 с.

Стаття посвячена рассмотрению вопросов генезиса систем распределения продукции аграрных предприятий на внутреннем рынке и обоснованию их типологии. Проиллюстрированы изменения в использовании направлений реализации и изменения в управлении сбытом сельскохозяйственной продукции.

Ключевые слова: рыночное распределения продукции, сбыт продукции, типология, генезис, направление реализации.

The basic aspects of AG-enterprises distribution systems genesis is considered in the article. The typology of these systems is grounded. The changes in usage of sales-directions by AG-enterprises are considered in the context of improvement of sales-management on the market of agricultural commodities.

Key-words: commodity market-distribution, sales-management, typology, genesis, sales-direction.

Дата надходження до редакції: 07.05.2013

Рецензент: д.е.н., доцент Красноруцький О. О.

УДК 658.56

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ОВОЧІВ ЗАКРИТОГО ҐРУНТУ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Л. М. Сисенко, аспірант*, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

*Науковий керівник – д.е.н., проф. Онегіна В. М.

Стаття присвячена питанням визначення економічної сутності та структури системи управління якістю продукції виробництва овочів закритого ґрунту у сільськогосподарських підприємствах.

Постановка проблеми. Ринок продукції овочівництва закритого ґрунту виступає як система економічних, фінансових, правових відносин між виробниками і споживачами цієї продукції. Він функціонує на принципах конкуренції як система економічних форм і механізмів, пов'язаних з реалізацією продукції, покликаних забезпечити збалансованість попиту і пропозиції овочів.

Посилення конкурентної боротьба на ринку продукції овочівництва закритого ґрунту в умовах глобалізації потребує нових підходів до визначення напрямів розвитку галузі овочевої продукції. У таких умовах велике значення має обґрунтування системи управління якістю продукції, а зокрема її структура та функції. При побудові системи управління якістю переслідується мета організаційного об'єднання всіх управлінських функцій, від реалізації яких залежить забезпечення і підвищення якості продукції виробництва овочів закритого ґрунту. Керівництво підприємств усвідомлює, що не можна розраховувати на стабільне забезпечення якості продукції без впровадження системи в роботі з якістю (система якості), що відповідає сучасному рівню організації робіт [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій
Проблеми управління якістю продукції овочівництва розглядалися в роботах В.А.Колтунова [2], Т.П. Михайлової [3], О.В. Приліпко [4], але велике коло питань ще залишилося поза увагою дослідників. Слід відзначити, що питання струк-

тури системи управління якістю продукції виробництва овочів закритого ґрунту в ринкових умовах в Україні не були конкретизовані.

Формулювання цілей статті є розкриття економічної сутності поняття «система управління якістю продукції» та визначення структури системи управління якістю продукції виробництва овочів закритого ґрунту в сільськогосподарських підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Основою забезпечення ефективної роботи підприємства в умовах конкурентних ринків овочів закритого ґрунту є стабільне забезпечення якості продукції, для чого є необхідним системне управління якістю.

Під управлінням якістю продукції розуміють постійний, планомірний, цілеспрямований і коригувальний процес впливу на процес формування якості на виробництві, що забезпечує виробництво продукції оптимальної якості і повноцінне її використання [2]. Таке визначення управління якістю продукції не уточнює способи впливу на якість продукції, також концентрує увагу лише на виробництві продукції та не враховує управління якістю на стадії реалізації продукції.

На основі проведеного аналізу наукових розробок з управління якістю економічну сутність управління якістю ми розглядаємо як постійний, планомірний, цілеспрямований процес застосування сукупності методів, інструментів, важелів, управлінських рішень і види діяльності стратегіч-

ного та оперативного характеру, що включають в себе збір і розподіл інформації про якість, впровадження стандартів якості та контроль якості на всіх етапах виробництва з метою виробництва і реалізації продукції заданої якості.

Управління якістю здійснюється шляхом реалізації керуючих функцій (планування, мотивація, організація, контроль, інформація, розробка заходів, прийняття рішень та впровадження заходів). Всі вони взаємопов'язані між собою і їх послідовна реалізація наповнює систему управління якістю.

Система управління якістю за організаційно-структурним підходом – це сукупність структур, що відносяться до різних сфер діяльності підприємства і здійснюють вплив на якість продукції при виконанні своїх функцій з використанням необхідних ресурсів підприємства. Центральною частиною системи управління якістю є служба якості, вона організує роботу з управління якістю на підприємстві, контролює якість продукції, забезпечує виробництво засобами вимірювань, проводить внутрішні перевірки системи якості продукції, координує, контролює та здійснює методичне керівництво роботи інших структур. До складу служби якості, як правило, включається: метрологічна служба, відділ стандартизації, лабораторія, відділ технічного контролю, відділ управління якістю продукції.

Для оптимального спрямування процесів в системі управління якістю продукції, необхідно впровадити на підприємстві організаційну структуру системи управління якістю, відповідно до функціонального призначення кожного структурного підрозділу підприємства, що займається виробництвом овочів закритого ґрунту [5]. Для цього необхідно дослідити об'єкт для впровадження системи управління якістю тобто, господарську діяльність тепличного господарства.

За об'єкт нашого дослідження було обрано господарську діяльність тепличного господарства ПАТ ТМ «Зміївська овочева фабрика» у Харківській області. Це підприємство спеціалізується на вирощуванні овочів закритого ґрунту. Реалізація продукції здійснюється за заявкою замовника. На чолі усього підприємства стоїть керівництво, в особі генерального директора та його заступників. Організаційну структуру управління формують такі основні відділи та служби підприємства:

- бухгалтерський відділ займається документообігом, ведення бухгалтерського обліку та звітності згідно національних стандартів та законів України;

- фінансовий відділ складає проект бюджету підприємства та несе відповідальність за його виконання як по доходах, так і по витратах;

- відділ кадрів займається формуванням штату працівників та чітко визначає обов'язки кожного;

- служба контролю за виробництвом, здійснює контроль на всіх стадія виробництва;

- служба головного агронома забезпечує процеси вирощування овочів та збору врожаю відповідно до агротехнічних вимог. До служби входять: цех 1-3; експериментальний блок; пасіка; агрохімічна лабораторія (здійснює контроль за вмістом в ґрунті основних елементів живлення для рослин, перевірку підкормових розчинів і якості добрив, аналізи тепличних субстратів за 12 агрохімічними показниками для визначення вмісту: аміачного азоту, нітратного фосфору, калію, органічної речовини, заліза, марганцю, алюмінію, а також для визначення гідролітичної кислотності субстрату, концентрації солей); біологічна лабораторія вирощує біоматеріали (тріходермін, фітосейулюс) для біологічної боротьби з шкідниками;

- служба головного інженера обслуговує інженерні мережі та обладнання. До служби входять: сектор технічного обслуговування, автотракторний парк; котельня; електроцех, будівельна дільниця;

- служба матеріального забезпечення та реалізації, у його складі – відділ постачання (закупівля насіння, засобів захисту та добрив, всі необхідні для виробничої діяльності матеріальні ресурси необхідної якості, підготовка та укладення договорів з постачальниками); відділ реалізації, який реалізує готову продукцію та до функцій якого відносяться облік відвантаженої продукції, приймання готової продукції на склад-холодильник, сортування, комплектація, організація раціонального зберігання готової продукції, внутрішнє транспортування, пакування та підготовка продукції до відправлення споживачам, визначення потреби в тарі та робочій силі для відвантаження продукції, координація діяльності складів готової продукції, складання карток, комор книг, описів, прибуткових і видаткових накладних, ордерів з обліку приходу, витрати, наявності, залишків продукції на складі, підготовка довідок про стан запасів готової продукції, складання документації (актів, відомостей, довідок, листування) про недостачу продукції);

- служба охорони праці, основна функція якої контроль за дотриманням санітарних вимог та техніки безпеки персоналом;

- адміністративно-господарський відділ, який забезпечує безперебійну роботу всіх служб підприємства, надає допомогу всім підрозділам у виконанні виробничих планів.

Для уточнення побудови системи управління якістю розглянемо взаємозв'язок цих управлінсько-організаційних структур між собою в процесі реалізації продукції.

Від замовника надходить заявка на поставання певної продукції тепличного господарства менеджеру з продажу. Він обробляє цю заяву та подає генеральному директору замовлення сто-

совно номенклатури та обсягу продукції. Паралельно генеральному директору надходить від агрономічної служби інформація щодо обсягу зібраної продукції, він в залежності від попиту формує наказ стосовно встановлення ціни на вироблену продукцію. Як тільки всі ці етапи пройдені, починається процес укладення контракту. Менеджер з продажу обговорює з замовником умови контракту і розробляє його положення. Після цього замовник вносить платіж. Контроль над внесенням платежу входить до обов'язків бухгалтерії. Бухгалтер отримує випуску з банку (каси), і формує наказ про початок виконання замовлення, який передається комірнику цеху. Овочевод збирає врожай. Бригадир контролює якість зібраної продукції згідно стандарту. Паралельно комісія з якості продукції проводить вибіркове сортування з укладанням акту по кожному цеху 1-3. Зібраний урожай відправляється на склад цеху де відбувається пакування та відвантаження готової продукції. По ходу всього виробничого циклу до генерального директора надходять звіти про діяльність менеджера з продажу, бухгалтерії та комірників цеху. Генеральний директор контролює весь процес діяльності підприємства, і якщо необхідно, робить зауваження по роботі його персоналу з метою поліпшення виробничих процесів.

Але оскільки якість формується, насамперед, в процесі створення продукції, першорядне значення для управління якістю мають техно-

логічні роботи та організація виробництва [6]. Вирощування в теплицях овочів є складним технологічним процесом. Успіх вирощування залежить від багатьох чинників, більшу їх частину можна контролювати, впливаючи на розвиток рослин. Велика увага приділяється зовнішній і внутрішній якості продукції, тому, як вирощуються овочі, які розробляються нові технології вирощування в теплицях овочів, бо все це дозволить задовольнити зростаючі вимоги споживачів до якості продукції. Передові технології є важливою складовою успіху забезпечення якості продукції. Зокрема, впровадження крапельного зрошення та комплексного збалансованого харчування рослин допомагає овочівникам отримувати додатковий урожай, а це – додатковий прибуток.

Структура системи управління якістю може бути проаналізована на основі функціонального зрізу, тобто за складом функціональних підсистем (блоків) та на основі організаційного зрізу, тобто за складом організаційних підрозділів підприємства, які включені в процес управління якістю продукції. Елементами функціональної структури системи управління якістю продукції виробництва овочів закритого ґрунту мають бути: інформаційний блок, плановий блок, мотиваційний блок, виконавчий виробничий блок, виконавчий реалізаційний блок, контролюючі блоки, виконавчо-реалізаційний блок і маркетинговий блок. На рисунку подано функціональну структуру системи управління якістю.

Рис.1. Функціональна структура системи управління якістю продукції виробництва овочів закритого ґрунту

Результативність управління якістю пов'язана з організаційною структурою підприємства, яка у ПАТ ТМ «Зміївська овочева фабрика» складається з:

- відділу стандартизації, який виконує функції із забезпечення єдності застосовуваних на підприємстві стандартів, аналіз та вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду в галузі стандартизації та сертифікації, проведення експертизи виробів за оцінкою рівня їх стандартизації та уніфікації, перегляд або скасування застарілих документів із стандартизації, контроль за виконанням підрозділами підприємства завдань із стандартизації та підготовку до проведення сертифікації продукції, оцінка проектів та нормативно-технічної документації сторонніх організацій, забезпечення підрозділів підприємства документацією по стандартизації і сертифікації, інформацією про наявність стандартів, їх зміну та анулювання. Цей відділ виконує окремі функції інформаційного блоку;

- відділу управління якістю, який виконує функції планування виробництва та реалізації продукції певної якості, запроваджує методи мотивації персоналу щодо забезпечення належної якості продукції. Фактично за цим відділом закріплені функції планового блоку та деякі мотиваційного блоку;

- виробничого відділу, який виконує функції виконавчо-виробничого та першого контролюючого блоків.

- відділу реалізації, який виконує функції виконавчо-реалізаційного та другого контролюючого блоків.

Висновки: Здатність підприємства забезпечувати постійно споживачів якісною продукцією, визначається діючою на ньому системою організації та управління. Встановлюючи контроль на всіх стадіях виробничого процесу, починаючи з контролю якості сировини і матеріалів і закінчуючи реалізацією споживачам продукції відповідної якості підприємство забезпечує реалізацію процесів у системі управління якістю. Функціональну структуру системи управління якістю продукції виробництва овочів закритого ґрунту утворюють: інформаційний блок, плановий блок, мотиваційний блок, виконавчо-виробничий блок, перший контролюючий блок, виконавчо-реалізаційний блок, другий контролюючий блок і маркетинговий блок. Як показали наші дослідження, організаційна структура управління якістю продукції сучасних тепличних господарств не повною мірою відповідає функціональній структурі системи управління якістю продукції. Так, у ПАТ ТМ «Зміївська овочева фабрика» виконуються лише окремі функції інформаційного, мотиваційного блоків та зовсім організаційно не забезпечено реалізацію функцій маркетингового блоку. Частково ці функції виконує генеральний директор та його заступники. Це не забезпечує системність в управлінні якістю продукції. При загостренні конкуренції підприємство буде втрачати своїх споживачів, зменшаться обсяги реалізації продукції та ефективність роботи підприємства. Для поліпшення управління якістю підприємствам необхідно забезпечити відповідність організаційної структури системи управління якістю продукції функціональній.

Список використаної літератури:

- 1.Сєвідова І.О. Економічна ефективність виробництва овочів у захищеному ґрунті [Текст]: автореф. дис....канд. екон. наук: 08.00.04 / І.О. Сєвідова.- .Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2012.-20 с.
2. Колтунов В.А. Плодоовочеві товари / В.А.Колтунов // Посібник. Київ. КНТЕУ. - 2009. - 356 с.
3. Михайлова Т.П. Роль та механізм забезпечення якості продукції АПК в економіці України / Т.П. Михайлова // Науковий вісник НАУ. – 2006. - № 44. – С.157 - 159.
4. Приліпко О.В. Сучасне овочівництво закритого і відкритого ґрунту/ О.В. Приліпко // Київська правда. - 2006. – 528 с.
5. Тіравський В.М. Тепличний бізнес [Електронний ресурс] / В.М.Тіравський.- Режим доступа: <http://www.mayak.zp.ua/news/319-analiz-teplichnii-biznes.html>
6. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток сільського господарства України / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК.- 2011.-№7. - С. 48-50.

Стаття посвячена вопросам определения экономической сущности и структуры системы управления качеством продукции производства овощей закрытого грунта в сельскохозяйственных предприятиях.

The article is devoted to the definition of the economic essence and structure of the system of quality management of production of vegetables of the protected soil in agricultural enterprises.

Дата надходження до редакції: 30.04.2013

Рецензент: д.е.н., професор Онегіна В.М.